

پایان‌نامه‌های آموزش زبان روسی و فرهنگ‌های دوزبانه

روسی به فارسی

دکتر محمدرضا محمدی

دانشیار گروه زبان روسی دانشگاه تربیت مدرس،

تهران، ایران

mrmoham@modares.ac.ir

واژه‌های کلیدی: فرهنگ‌های دوزبانه، پایان‌نامه، آموزش زبان روسی، زبان فارسی.

در نگارش فرهنگ‌ها، به خصوص فرهنگ‌های دو زبانه، فرهنگ‌نگار بایستی با علوم زبانی و ظرایف نگارشی آن بخوبی آشنا و مسلط باشد. این امر، یعنی میزان تسلط فرهنگ‌نگار به شاخه‌های مختلف علم زبان و زبان‌شناسی، در محدود و محصور کردن و یا توسعه مخاطبان یک فرهنگ، نقش به‌سزایی دارد. در سابقه نگارش فرهنگ‌های دو زبانه روسی به فارسی چنین ذکر شده که «قدمت اولین فرهنگ دوزبانه به اوایل قرن بیستم در سال ۱۹۰۶ و بنام فرهنگ روسی به فارسی آ.ف. خشاب (آفچنیکووا ص ۶)، چاپ سنت پترزبورگ برمی‌گردد ولی سابقه جدی‌تر نگارش اینگونه فرهنگ‌های دوزبانه تقریباً به دهه ۴۰ تا ۵۰ قرن گذشته میلادی برمی‌گردد.» (محمدی، ۱۳۸۴: ۲۴)

در پژوهش جاری، فقط فرهنگ‌های عمومی دوزبانه روسی به فارسی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. با بررسی مقدماتی در مدخل یک فرهنگ عمومی دوزبانه روسی به فارسی، به خوبی آشکار می‌گردد که در تدوین مدخل، از علومی همچون آواشناسی، واژه‌شناسی، واژه‌نگاری، صرف، نحو و ... به خوبی بهره‌گیری می‌شود، که این موضوع متأسفانه کمتر بدان توجه می‌گردد:

درانتخاب مدخل (статья) مناسب: علم واژه‌سازی (словообразование) و واژه‌نگاری (лексикология)، در گذاشتن تکیه (ударение) و آهنگ‌کلام: (интонация) علم آواشناسی (фонетика)، در ثبت ویژگی‌های دستوری واژه: علم صرف (морфология)، در ارائه مثال در سطح بافت جمله: علم نحو (синтаксис)، در تشخیص سبک کاربری واژه: علم سبک‌شناسی (стилистика) اهمیت دارند.

به همین دلیل و به دلیل نیازمندی مخاطبان علوم مختلف به فرهنگ‌های دوزبانه است که به هنگام تدوین فرهنگ، استفاده‌کنندگان آنرا چنین همگانی و شامل قشرهای مختلف متخصصین در زمینه‌های

مختلف نموده‌است: دانشجو، زبان آموز، مدرس، محققین عام و خاص در رشته‌های علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و ...

در حال حاضر ۳ فرهنگ‌عمومی روسی به فارسی: (۱) واسکانیان - نسخه قدیمی چاپ ۱۹۸۶ با حجم ۳۰ هزار کلمه - و نسخه جدید چاپ با ویراستاری شجاعی با حجم ۳۲۰۰۰ کلمه، (۲) افچینیکووا - چاپ ۱۹۶۵ با حجم ۳۶ هزار کلمه - و (۳) کلیف‌سوا - چاپ ۱۹۷۵ با حجم ۱۱ هزار کلمه - از فرهنگ‌های مورد استفاده کنونی مخاطبان ایرانی می‌باشد، که از فرهنگ‌های دوزبانه بیشتر از آنها استقبال شده است. در خصوص فرهنگ‌های تخصصی پرکاربرد امروزی، می‌توان به فرهنگ پلی تکنیک روسی به فارسی میرزابیگیان - ۱۹۸۴ با ۵۰۰۰۰ واژه، و فرهنگ نظامی دوسویه روسی فارسی - چاپ ۱۹۷۲ با واژه اشاره نمود.

در بررسی انجام شده در تحقیق جاری که بر روی ۱۲۵ پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته آموزش زبان روسی دانشگاه تربیت مدرس صورت گرفته است مشخص گردید که قریب به اکثریت آنها، علیرغم اینکه دارای موضوعات مختلف و متنوع تحقیقاتی بوده‌اند، اما به طور مستقیم و یا غیرمستقیم، از فرهنگ‌های دوزبانه روسی به فارسی برای معادل‌یابی یا ترجمه در سطح واژه، عبارت و یا جمله به خوبی استفاده کرده و بدان‌ها نیزارجاع داده‌اند.

همچنین مشخص گردید که ۲۵ پایان‌نامه زیر به طور مستقیم در حوزه واژه‌ها نگاشته شده‌اند. گلستان (اصطلاحات پایه‌صرف)، مصطفوی گرو (اصطلاحات فنی با تکیه بر متون سدسازی)، بهارلو (اصطلاحات پایه‌هوافضا)، عزیزی (واژگان اشتقاقی با ریشه «JET» - پرواز)، قدیانلو (اصطلاحات پایه‌ای حوزه دریایی)، محمدی (اصطلاحات پایه‌ای نحو)، عبدالتاج‌دینی (وام واژه‌های روسی در زبان فارسی)، یزدانی خرم (اصطلاحات حوزه اکتشاف نفت)، سیدآقایی رضایی (واژگان روسی دخیل در گویش مازندرانی)، مرتضوی (وام واژه‌های فارسی در زبان روسی)، علیزاده (اصطلاحات پایه‌ای آواشناسی)، مرادی (اصطلاحات پایه‌ای زبان شناسی)، عوض پور کاکرودی (اصطلاحات حوزه‌ی مخابرات دریایی)، کوری (اصطلاحات دو و میدانی)، کشاورز (اصطلاحات پایه واج‌شناسی)، شجاعی (اصطلاحات فنی هوایی)، ابویی مهریزی (اصطلاحات تخصصی در حوزه معدن رو باز)، حق زارع (اصطلاحات پایه‌ای راداری)، مضمع‌خواه (وام واژه‌های روسی در گویش ایرانی زبان آذربایجانی)، عابد (اصطلاحات پایه‌ای رایانه)، کریمی (اصطلاحات تاتر)، سلیمانی (استاندارد بودن فرهنگ‌های روسی به فارسی)، محمودیان (اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های روسی با واژه «دست»)، اشجعی (اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های روسی با واژه «قلب»)، صفری بیدختی (اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های روسی با واژه ی-«HOC» بینی).

از این ۲۵ پایان‌نامه دفاع شده، ۲۲ عدد آنها بر روی اصطلاحات تخصصی روسی به فارسی و ۳ پایان‌نامه در حوزه اصطلاحات و تعبیرات روسی به فارسی بوده است. کلیه این پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد از فرهنگ‌های دوزبانه روسی و فارسی بهره‌گیری نموده‌اند، که حاکی از نقش مهم آنها در تحقیقات زبانی محسوب می‌گردد و این درحالی است که در بین درس‌های کارشناسی و ارشد، استفاده از فرهنگ‌های دوزبانه تدریس و آموزش داده نمی‌شود و یا به نحو بسیار جزئی بدان اشاره می‌شود.

تقریباً در کلیه درس‌های مقطع کارشناسی و یا آموزش آزاد زبان روسی به فارسی زبانان، فرهنگ‌های دو زبانه روسی به فارسی از همان ابتدا، نقشی جانبی و کمک آموزشی دارند که اگر به درستی به معرفی و اهمیت آنها در کلاس‌های درسی پرداخته شود و حساسیت زبان آموز در استفاده از آنها برانگیخته و یا تذکر داده شود، تا حد زیادی می‌تواند مشکلات آموزشی آنان را برطرف سازد. در جمع‌بندی و بررسی اجمالی این پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد در استفاده از فرهنگ‌های عمومی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- کمبود و نقایص موجود در فرهنگ‌های دوزبانه روسی به فارسی،
- با توجه به قدمت فرهنگ‌های دوزبانه روسی به فارسی، لزوم تحقیقات مستقل به منظور نگارش فرهنگ تخصصی و ضرورت به روز رسانی فرهنگ‌های موجود کنونی،
- استفاده از نتایج پایان‌نامه‌ها و تحقیقات مستقل دانشگاهی جهت بهبود کمی و کیفی و توسعه فرهنگ‌های دو زبانه به عنوان منابع اصلی و پایه،
- ضرورت تدوین و نگارش فرهنگ‌های تخصصی در حوزه‌های تخصصی پایان‌نامه‌های نگاشته شده.

References

منابع

۱. محمدی، محمد رضا، فرهنگ‌های دو زبانه روسی و فارسی و یک قرن تجربه، مجله سخن سمت، سال ۱۰، شماره ۱۴، ۱۳۸۴.
2. Восканян Г.А. Русско-персидский словарь. Около 30 000 слов. -М.: Рус. яз., 1986. - 830 с .
3. Клевцова С.Д. Русско-персидский словарь. Учебный: Около 11 000 слов. / Под ред. Г.А. Восканяна. -М.: Рус. яз., 1975. -872 с .
4. Мирзабекян Ж.М. Русско-персидский политехнический словарь. Около 50 000 терминов./Под ред. А.М. Шойтова. -М.: Рус. яз., 1984. - 720 с .
5. Овчинникова И.К., Фуругян Г.А., Бади Ш.М. Русско-персидский словарь. 36 000 слов. /Под ред. Али Асадуллаева и Л.С. Пейскова. -М.: советская энциклопедия., 1965. -1092 с .
6. Хашаб А.Ф. Русско-персидский словарь с краткой этимологией персидского языка. СПб. 1906 .
7. Алиев Г.Г. Персидско-русский и русско-персидский военный словарь. /Под общей редакцией А.М. Шойтова. -М.: воениздат, 1972. - 656 с